

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

<i>Стоян Анна Василівна</i> ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ СТАНДАРТІВ ДОКАЗУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ	80
---	----

СЕКЦІЯ 2. АКТУАЛЬНІ ГРАНІ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

<i>Завальнюк Володимир Васильович</i> ВПЛИВ ЮРИДИЧНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ НА СТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ	83
<i>Мельничук Ольга Степанівна</i> СУЧАСНА ПРАВОВА ДОКТРИНА: ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ.	85
<i>Антошина Ірина Володимирівна, Завальнюк Ірина Володимирівна</i> ПРАВО ТА СУЧАСНЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК ІНФОРМАЦІЙНЕ.	88
<i>Кобко-Одарій Вікторія Сергіївна</i> ТИПОЛОГІЯ ПРАВОВОГО МЕНТАЛІТЕТУ.	89
<i>Ковбасюк Степан Валерійович</i> РІЗНОВИДИ ІНСТИТУЦІЙНОГО АНАЛІЗУ В МЕТОДОЛОГІЇ ДЕРЖАВОЗНАВСТВА	92
<i>Кормич Анатолій Іванович</i> ДЕМОКРАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ	94
<i>Кравченко Сергій Петрович</i> НАЦІОНАЛЬНА ПРАВОВА СИСТЕМА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ВИМІРИ.	96
<i>Личко Валерія Сергіївна</i> ТЕХНОЛОГІЇ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ ТА ВІДКРИТІ БАЗИ ДАНИХ ЯК РЕСУРСИ ПРАВНИЧОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	99
<i>Рязанов Михайло Юрійович</i> СПАДКОЄМНІСТЬ І ПРАВОВА СПАДЩИНА: ЗВ'ЯЗОК У РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ	101
<i>Тищенко Юлія Валеріївна</i> ПРАВОВИЙ МІФ ЯК ФЕНОМЕН МЕДІАКУЛЬТУРИ	103
<i>Чувакова Ганна Михайлівна</i> АСПЕКТИ ТА КРИТЕРІЇ ДЕФЕКТНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ФАКТІВ	106
<i>Іванчук Віра Євстафіївна</i> НАПРЯМКИ ВИКОРИСТАННЯ ПРАВОВОГО МОНІТОРИНГУ В СУЧАСНІЙ ДЕРЖАВІ	108
<i>Березневич Вікторія Олександрівна</i> МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	110
<i>Грунь Олександр В'ячеславович</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ	112
<i>Губніцька Валентина Віталіївна</i> ЕВОЛЮЦІЯ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ: ВІД НАРОДНИХ РУХІВ ДО СУЧАСНИХ ІНСТИТУТІВ	114
<i>Дараган Євген Олександрович</i> ДО ОКРЕМИХ АСПЕКТІВ КОДИФІКАЦІЇ	116
<i>Лисак Станіслав-Юрій Юрійович</i> ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ТА США: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	118
<i>Одарій Віктор Віталійович</i> НЕТИПОВЕ ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВА В РОМАНО-ГЕРМАНСЬКІЙ ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ	121
<i>Слюсаренко Катерина Русланівна</i> ПРАВО БІОЕТИКИ ЯК НОВИЙ НАПРЯМОК СУЧАСНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ	123

СЕКЦІЯ 3. ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

<i>Аніщук Ніна Володимирівна</i> АВСТРІЙСЬКИЙ ЦИВІЛЬНИЙ КОДЕКС 1797 Р.: ГЕНДЕРНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ	126
<i>Горяга Оксана Вікторівна</i> ЩОДО ПИТАННЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА ПРАВОВОГО СТАТУСУ «ЗНАТНОГО (ЗНАЧНОГО) ВІЙСЬКОВОГО ТОВАРИСТВА»	128
<i>Єфремова Наталя Володимирівна</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ У ПОЛЬЩІ ТА В РЕЧІ ПОСПОЛИТІЙ.	129
<i>Корнієнко Ірина Валеріївна</i> СТАНОВЛЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ В УКРАЇНІ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТОЛІТТЯ.	132
<i>Шершенкова Вікторія Анатоліївна</i> ВІЙСЬКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ В КИЇВСЬКІЙ РУСІ	135
<i>Войцехівська Дарина Юріївна</i> ДЕРЖАВНО-КОНФЕСІЙНА ПОЛІТИКА РОСІЙСЬКОГО ЦАРАТУ ЩОДО КАТОЛИЦЬКИХ ГРОМАД ПІВДНЯ УКРАЇНИ НАПРИКІНЦІ ХVІІІ – ХІХ СТ.	137

створенню єдиних стандартів правового регулювання, здатного реагувати на глобальні виклики сучасного світу.

Таким чином, міжгалузевість, комплексність та інтегративність (Д. Г. Манько), універсализація та уніфікація права (В. В. Дудченко, О. В. Пасечник), утвердження різноджерельного права, нові підходи до кодифікації, а також адаптивність правового регулювання та провідна роль правової доктрини при цьому, наразі є ключовими тенденціями правового розвитку.

Список використаних джерел

1. Оборотов Ю. М. Традиції та інновації у правовому розвитку. *Психологія і суспільство*. 2004. № 1. С. 15–42.
2. Манько Д. Г. Міжгалузевість, комплексність, інтегративність як характеристики сучасного права. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 4. С. 8–12.
3. Дудченко В. В., Пасечник О. В. Тенденції розвитку сучасного права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 598–601.
4. Богачова Л. Л., Магда Є. В. Правова система України: сучасний стан та тенденції розвитку *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 4. С. 28–30.
5. Клещенко Н. О. Роль правової доктрини на формування національного законодавства: реалії сьогодення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 31–33.

Ключові слова: правовий розвиток, сучасне право, адаптивність, правові тенденції, правова доктрина, джерела права, правова система.

Keywords: legal development, modern law, adaptability, legal trends, legal doctrine, sources of law, legal system.

Губніцька Валентина Віталіївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри загальної теорії права та держави*

ЕВОЛЮЦІЯ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ: ВІД НАРОДНИХ РУХІВ ДО СУЧАСНИХ ІНСТИТУТІВ

Україна, як незалежна держава, пройшла складний шлях становлення демократії після відокремлення від Радянського Союзу. Цей процес був впливовим і динамічним, відображаючи перетворення українського суспільства від авторитарного режиму до демократичної системи управління. Тому розглядається еволюція демократії в Україні з акцентом на період від народних рухів до формування та функціонування сучасних демократичних інститутів.

Дослідження зарубіжних і вітчизняних вчених присвячені пошуку розуміння процесу еволюції демократії в Україні з різних перспектив. Основні напрямки їхніх досліджень включають аналіз періоду після незалежності України та ролі різних соціальних, політичних та економічних чинників у формуванні демократичних інститутів та цінностей, вивчення причин та наслідків різних викликів, що стоять перед українським суспільством, таких як економічні труднощі, політичні кризи та корупція, і їх вплив на демократичний процес, досліджують роль громадянства, громадянського суспільства та громадських рухів у підтримці та розвитку демократії в Україні, практичних аспектів демократії, такі як виборчий процес, механізми громадянського контролю, права та свободи громадян та перспектив розвитку, розгляду можливих шляхів подолання викликів та проблем, які стоять перед Україною на шляху до зміцнення демократії та розглядають перспективи розвитку демократичних інститутів в майбутньому. Серед авторів таких досліджень можна відзначити Олег В. Слободяник, Володимир Шаповал, Ігор Крип'якевич та Степан Павлічко, Ян Інґліс та інші.

Період народних рухів, що передував незалежності, був ключовим для формування демократичних цінностей та виявився початковим етапом в еволюції демократії в Україні. Активна участь громадян у масових протестах та революційних подіях 1990-х років свідчила про їхнє бажання побудувати демократичну державу, вільну від тоталітарної спадщини минулого.

Серед найвідоміших подій цього періоду варто відзначити «Рух за гласність» (1987–1991), який вимагав відкритості та прозорості в управлінні, а також права громадян на інформацію; «Рух за громадянські свободи» (1988–1991), спрямований на захист прав людини та громадянських свобод; «Рух за державність» (1990–1991), який підтримував ідею незалежності України від Радянського Союзу.

Найбільш значущими подіями цього періоду були Масові протести під час Революція на граніті 1990 року, які відбувалися у різних містах України, особливо в Києві. Мітинги, демонстрації та страйки об'єднували різні соціальні та політичні групи населення і вимагали відкритого діалогу з владою, політичних реформ та припинення репресій проти дисидентів.

Головною метою народних рухів було встановлення демократичних принципів управління, захист прав та свобод людини, зміцнення національної ідентичності та визначення майбутнього шляху розвитку країни. Ці рухи стали першим кроком на шляху до незалежності України та сформували основи демократичної системи управління, яка існує в країні сьогодні.

У цьому контексті важливо зазначити роль різноманітних громадських організацій, політичних партій та активних громадянських лідерів, які об'єдналися для досягнення спільної мети – створення демократичного суспільства. Протистояння тоталітарному режиму та демократичні реформи відбувалися на різних рівнях суспільства, від студентських мітингів до масових протестів на Майдані Незалежності.

Після отримання незалежності України було зроблено значний крок уперед у формуванні демократичних інститутів. Створення Конституції, проведення перших виборів та створення парламентської системи стали важливими кроками в цьому напрямку. Проте, важливо відзначити, що після незалежний період супроводжувався численними викликами та перешкодами, такими як економічні труднощі, політичні кризи та корупція.

Одним з головних викликів були економічні труднощі. Падіння важливих промислових галузей, зокрема важкої промисловості, яка базувалася на радянських моделях виробництва, призвело до масштабної економічної кризи. Незграбність переходу до ринкових відносин, недостатня розвиненість приватного сектора та зовнішньоекономічна залежність ускладнили ситуацію.

Політичні кризи також відіграли свою роль у послабленні демократичних інститутів. Поєднання економічної нестабільності та політичної неоднорідності призвело до частоти змін у владі та уряді, що порушувало нормальний функціонування державних інститутів та викликало загальне невпевнення у стабільності країни.

Найбільшою проблемою, яка гальмувала процес будівництва демократії та підривала довіру громадян до владних інститутів, була поширена корупція. Корупція проникла в усі сфери життя країни, від виборів та державних закупівель до правосуддя та правоохоронних органів. Недостатній контроль, відсутність ефективних механізмів протидії та покарання корупціонерів спричинили загальне розчарування серед громадян щодо можливостей держави вирішувати цю проблему.

Таким чином, економічні труднощі, політичні кризи та корупція стали серйозними перешкодами на шляху України до зміцнення демократії та будівництва стабільного суспільства. Ці проблеми вимагали негайних заходів для подолання та реформ, щоб забезпечити сталість, прозорість та відповідальність державних інститутів перед громадянами. Ці проблеми гальмували процес будівництва демократії та послаблювали довіру громадян до владних інститутів.

Сучасна Україна стикається з численними викликами на шляху до зміцнення демократії. Корупція, відсутність реформ у правосудді, недостатня прозорість влади – є лише деякими з проблем, які необхідно вирішити для подальшого розвитку демократичної системи [4]. Про-

те, не дивлячись на ці виклики, Україна продовжує рухатися вперед у побудові демократичного суспільства. Важливими кроками в цьому напрямку є реформи в сфері правосуддя, зусилля у боротьбі з корупцією та підвищення громадської участі у прийнятті рішень.

Заключною думкою є те, що еволюція демократії в Україні є складним та багатограним процесом, який вимагає постійного вдосконалення та розвитку. Незважаючи на виклики, з якими стикається країна, важливо пам'ятати про постійне прагнення громадян до демократії та свободи, що становить основу для подальшого успіху демократичної України.

Ключові слова: еволюція демократії, суспільство, народні рухи, незалежність.

Keywords: evolution of democracy, society, popular movements, independence.

Дараган Євген Олександрович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри загальної теорії права та держави*

ДО ОКРЕМИХ АСПЕКТІВ КОДИФІКАЦІЇ

Враховуючи складність правової природи феномену кодифікації та її результатів (кодифікованих актів), дана проблематика не втрачає своєї актуальності, особливо в контексті невідпинного технологічного розвитку, євроінтеграційних та глобалізаційних процесів.

Проблеми кодифікації норм права розглядалися у працях зарубіжних та вітчизняних вчених таких, як: В. О. Антоненко, В. В. Дудченко, Р. Кабр'як, Т. Мейєр, С. Є. Морозова, Є. В. Погорєлов, С. В. Петков, О. Я. Рогач, Г. М. Сарібаєва, В. І. Труба та ін. В той же час, підкреслюючи значний інтерес науковців, варто зазначити, що триваюча дискусійність стосовно окремих питань кодифікації, особливо, що стосується її приватно-правових аспектів, сприяє подальшим науковим дослідженням.

Враховуючи зазначене, вбачаємо за доцільне особливу увагу приділити дослідженню так званої неофіційної кодифікації, яка має значний вплив на правотворчу діяльність та розвиток правової системи в цілому. Вважається, що саме неофіційна форма такої діяльності, розкриває сутність кодифікації як правового феномену, оскільки вона передуює офіційній і є основою для її здійснення, а не навпаки. Відповідно, приходимо до висновку, що кодифікована норма, до того часу як вона інтегрувалась у положення кодексу не обов'язково мала бути нормою закону (прикладом норми звичаєвого права або положення із судової практики).

Як правило, при пошуці рішень проблем, пов'язаних з кодифікацією, простежується тенденція розгляду цього явища виключно з позиції позитивістського праворозуміння як до самого поняття «кодифікація», так і до практичної реалізації кодифікаційних процедур. І в цьому, на нашу думку, криється першопричина неповноти розуміння та обмеженості використання кодифікації як реально діючого інструменту для вдосконалення правового регулювання.

У Великій українській енциклопедії кодифікація законодавства визначається як: «особливий вид систематизації законодавства, що здійснюється шляхом перероблення та зведення у процесі нормотворчості норм права, які містяться в різних нормативно-правових актах, у логічно узгоджену, побудовану на наукових принципах систему й створення на цій основі нового єдиного нормативно-правового акту» [1, с. 71].

Таке визначення звертає нашу увагу на кодифікацію, як на діяльність органів державної влади, що спрямована на впорядкування нормативних актів. Тобто, виходить, що суб'єкт здійснення кодифікації — парламент, відповідно, об'єктом, перш за все, виступають нормативні акти. В цьому контексті інтерес представляє позиція стосовно того, що «держави часто використовують кодифікацію для того, щоб зафіксувати звичаєві міжнародні правові норми для власної вигоди на шкоду загальному добробуту [2].